

Dorota Panowek

Muzeum Niepodległości w Warszawie

Kronika Wydarzeń Muzeum Niepodległości w Warszawie

Lipiec/sierpień/wrzesień

W Sali Balowej (Pałac Przebendowskich/Radziwiłłów) można było oglądać wystawę „Sławę nam znaczone stworzyć”, zrealizowaną w ramach projektu „Pokolenie Polski Niepodległej”.

W Mauzoleum Walki i Męczeństwa prezentowano rzeźbę *Ekshumowany* Aliny Szapocznikow.

Muzeum Niepodległości przyłączyło się do akcji „Lato w mieście”. W tym roku przygotowano propozycje spotkań dla dzieci i młodzieży pod hasłem „Na szlaku historii”.

W Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej prezentowano obraz *Guernica* autorstwa Wojciecha Fangora (kopia obrazu Picassa).

Muzeum Niepodległości wzięło udział w grze międzymuzelanej „Raz, dwa, trzy... warszawiakiem jesteś Ty!”. To ogólnowarszawska akcja, organizowana we współpracy z Muzeum Powstania Warszawskiego. Już po raz 13 zaprosiliśmy do wakacyjnej rodzinnej przygody. Tegoroczna edycja nosiła tytuł „Szczęśliwa trzynastka, warszawskie mity i przesady” i była wyjątkowo tajemnicza...

W Pałacu Przebendowskich/Radziwiłłów prezentowano wystawę „Magdalena Latosiewicz. Twarze Niepodległej”.

Lipiec 2023

W westybulu górnym Pałacu Przebendowskich/Radziwiłłów, w ramach Galerii Jednego Obiektu, można było obejrzyć rekonstrukcję

obrazu Pietera Breughla (młodszeo) *Walka karnawału z postem* autorstwa Anny Rottau.

W Muzeum Więzienia Pawiak prezentowano wystawę plenerową „Zatrzymane w kadrze... Dni Pamięci Pawiaka na przestrzeni lat”, zaś w Galerii Brama Bielańska Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej wystawę „Dźwiękiem malowane – wystawa Zbigniewa Hoffmana”.

1 lipca: Muzeum Niepodległości wzięło udział w MAZOpičniku w Przasnyszu. Celem organizacji MAZOpičników jest integracja mazowieckich subregionów oraz promocja turystycznej marki Mazowsze. Cykl pičników jest okazją do świętowania obchodów jubileuszu 25-lecia Samorządu Województwa Mazowieckiego oraz jest integralną częścią kampanii promocyjnej „Odpocznij na Mazowszu”.

4 lipca: W Pałacu Przebendowskich/Radziwiłłów odbyła się Wszechnica Kościuszkowska. Tematem sesji była *Rola Polaków w wojnie o niepodległość Stanów Zjednoczonych*.

5 lipca: W Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej odbył się wernisaż wystawy czasowej pt. „Radzymin 1920. Ratunek dla Europy”. Ekspozycja przygotowana została w ramach projektu Muzeum Niepodległości pt. „Galeria Malarstwa Historycznego” oraz promocji nowego oddziału – Muzeum Bitwy Warszawskiej 1920 roku w Radzyminie. Spotkanie poprowadził Maciej Jakubowski, kurator Galerii Brama Bielańska i współkurator wystawy. Dr Beata Michalec – zastępca dyrektora ds. programowych zwróciła zebranych gościom uwagę na wspólny wysiłek pracowników Muzeum Niepodległości w Warszawie przy tworzeniu nowego oddziału. Następnie dr Grzegorz Kuba – adiunkt Muzeum Bitwy Warszawskiej 1920 roku w Radzyminie i współkurator wystawy, zreferował sytuację geopolityczną II RP w okresie międzywojennym. Na koniec głos zabrała Irena Kępa – kustosz dyplomowany Działu Zbiorów, która skomentowała ówczesną sytuację polityczną wewnątrz kraju.

7 lipca: W Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej otwarto wystawę pt. „Jeśli dziś padnie Madryt, jutro padnie Warszawa. Polskie wątki w wojnie domowej w Hiszpanii (1936–1939)”. Spotkanie poprowadziła Małgorzata Karolina Piekarska – kierownik Działu Zbiorów Muzeum Niepodległości w Warszawie. Zebranych gości powitał Tomasz Jagodziński – zastępca dyrektora ds. administracyjnych. Następnie Maja Komorowska recytowała wiersze hiszpańskich

poetów związanych z wojną domową w Hiszpanii. Wśród nich znalazły się utwory Federico Garcii Lorki (*Jak zabrano do więzienia Antonita z rodu Camborio na drodze do Sewilli*), Antonio Machado (*Zbrodnia się stała w Granadzie*), Rafaela Albertiego (*Brygadam Międzynarodowym*) oraz José Herrery Petere'a (*Chaskielowi Honigstein*, wiersz poświęcony poległemu dąbrowszczakowi). O idei wystawy i działalności Stowarzyszenia Ochotnicy Wolności opowiedział kurator – Jeremi Galdamez. Historię zbiorów dotyczących wojny domowej w Hiszpanii w kolekcji Muzeum Niepodległości w Warszawie przybliżyła kuratorka wystawy – Weronika Krzemień. Podczas wernisazu mieliśmy przyjemność gościć licznych potomków dąbrowszczaków, m.in. Barbarę Toruńczyk – córkę ostatniego dowódcy Brygady Dąbrowskiego. W wydarzeniu wzięli również udział m.in. Rodrigo Reyes Torres – konsul Chile w Warszawie, Maciej Konieczny – poseł partii Razem, Bartosz Machalica – członek Kolegium Instytutu Pamięci Narodowej, Abel A. Murcia Soriano – dyrektor Instytutu Cervantesa w Warszawie, Roman Dobrzyński – wieloletni dziennikarz zajmujący się m.in. tematyką Hiszpanii i autor książek jej poświęconych, Urszula Łobodzińska – członkini Zarządu Głównego Forum Związków Zawodowych, Jakub Grzegorzczak – członek Komisji Krajowej Ogólnopolskiego Związku Zawodowego Inicjatywa Pracownicza oraz Luigi Riva – reprezentant Associazione Italiana Combattenti Volontari Antifascisti di Spagna. Wystawa powstała dzięki współpracy ze Stowarzyszeniem Ochotnicy Wolności oraz Kinem Muranów.

8 lipca: W Kinie Muranów odbył się pokaz filmu pt. *Dramat Brygad Międzynarodowych* towarzyszącego wystawie pt. „Jeśli dziś padnie Madryt, jutro padnie Warszawa...”.

8 lipca: Muzeum Niepodległości wystawiało swoje stoisko na MAZO pikniku w Żyrardowie.

8 lipca: W ramach upamiętnienia 80. rocznicy „Krwawej Niedzieli” na Kresach RP w Muzeum Niepodległości odbyła się konferencja popularnonaukowa pt. „Należna prawda i pamięć – nie zemsta” zorganizowana we współpracy z Patriotycznym Związkiem Organizacji Kresowych i Kombatanckich.

12 lipca: Muzeum Niepodległości odwiedziła grupa dzieci z północnego Kazachstanu, będących potomkami Polaków zesłanych na te tereny w wyniku represji stalinowskich. Dzieci te przyjechały do Polski z miasta Kokczetaw i okolic. Większość z nich posiada Kartę

Polaka, wszystkie uczą się języka polskiego, by w przyszłości podjąć studia wyższe w Polsce. Po wystawach Muzeum oprowadziła je edukatorka Joanna Oleszczuk, zaś Lech Marchlewski, kierownik Działu Edukacji przybliżył postać malarza Feliksa Mostowicza i omówił jego obrazy eksponowane na wystawie zatytułowanej „Bezkresy”, opowiadającej o trudach życia polskich zesłańców. Feliks Mostowicz urodził się w Biełojarce, miejscowości leżącej właśnie w obwodzie kockzetawskim, skąd pochodzą dzieci. Duży zbiór prac tego artysty, dotyczących tematyki wysiedleń w latach 30., znajduje się w zbiorach Muzeum Niepodległości.

14 lipca: Z okazji 230. rocznicy nadania Tadeuszowi Kościuszce francuskiego obywatelstwa odbyła się uroczystość na pl. Żelaznej Bramy zorganizowana przez Polską Fundację Kościuszkowską. Następnie w sali multimedialnej Pałacu Przebendowskich/Radziwiłłów miała miejsce sesja Wszechnicy Kościuszkowskiej pt. „Wpływ rewolucji francuskiej na wydarzenia w Polsce” oraz koncert zatytułowany *Pod dachami Paryża*.

14 lipca: Muzeum Niepodległości odwiedziła grupa młodych naukowców, słuchaczy Wschodniej Szkoły Letniej w Studium Europy Wschodniej Uniwersytetu Warszawskiego. Zwiedzanie Muzeum dla 14-osobowej grupy studentów z Ukrainy, Słowacji, Białorusi i Bułgarii zorganizowała Diana Brutyan – sekretarz Wschodniej Szkoły Letniej. Gości przywitał kierownik Działu Edukacji Lech Marchlewski wraz z edukatorką Joanną Oleszczuk, która następnie oprowadziła młodych naukowców po wystawach stałych Muzeum Niepodległości: „Historia Pałacu Przebendowskich/Radziwiłłów”, „Polonia Restituta. O niepodległość i granice 1914–1921” i „Z Orłem Białym przez wieki. Symbol władców, państwa i narodu”.

18 lipca: W siedzibie Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego odbył się konferencja naukowa połączona z otwarciem wystawy i premierą publikacji pt. *Czas Witosa. Rząd Obrony Narodowej 1920 r.* Muzeum Niepodległości było współorganizatorem wydarzenia.

19 lipca: W Muzeum Niepodległości miało miejsce kolejne spotkanie w ramach Salonu Dobrej Książki im. Tadeusza Górnego. Zaprezentowano publikację pt. *Kresowa Atlantyda, Tom XIX. Historia i mitologia miast kresowych* autorstwa prof. Stanisława Sławomira Niciei. Dziewiętnasty tom prezentuje historię czterech miast kresowych: Żółkwi, Mostów Wielkich, Brodów i Czortkowa oraz

kilkadziesiąt biografii niezwykłych mieszkańców tamtej krainy, w tym polskiego zdobywcy Kremla – hetmana Stanisława Żółkiewskiego, światowej sławy twórców: Józefa Rotha – pisarza i Wojciecha Kilara – kompozytora, piewcy Lwowa – Jerzego Janickiego czy matki psychologa Zygmunta Freuda. Jest tam też przedstawiona historia słynnej szkoły policyjnej w Mostach Wielkich oraz losy jej wychowanków, a także ostra polemika z głosicielami tezy o „polskich kolonizatorach” na Kresach. W spotkaniu zorganizowanym i poprowadzonym przez Piotra Marońskiego uczestniczyli: autor publikacji prof. Stanisław Sławomir Nicieja, dyrektor Muzeum Niepodległości dr Tadeusz Skoczek oraz dr Tadeusz Samborski – prezes Stowarzyszenia Społeczno-Kulturalnego „Krajobrazy”.

21 lipca: Tego dnia miał miejsce Marsz Pamięci zorganizowany przez Żydowski Instytut Historyczny. Wydarzenie odbyło się w związku z 81. rocznicą deportacji ludności żydowskiej zamkniętej w getcie warszawskim przez okupanta niemieckiego do nazistowskiego obozu zagłady w Treblince. W akcji, która trwała od 22 lipca do 21 września 1942 roku, wywieziono do Treblinki i wymordowano, jak czytamy na stronie internetowej Muzeum Historii Żydów Polskich Polin, „nie mniej niż 254 tys. warszawskich Żydów – jedną czwartą przedwojennych mieszkańców stolicy”. Marsz Pamięci rozpoczął się o godz. 18.00 pod pomnikiem Umschlagplatz. Zebrani przeszli ulicami Stawki, Dubois, Zamenhofs, Nowolipki i Andersa pod Skwer Batalionu Harcerskiego AK Wigry. Na miejscu można było wysłuchać koncertu oraz obejrzeć wystawę pt. „Korzenie powstania. Opór w getcie warszawskim”. Z ramienia Muzeum Niepodległości w wydarzeniu uczestniczyli Andrzej Kotecki i Robert Hasselbusch.

22 lipca: W połowie lipca 1944 roku miała miejsce akcja likwidacyjna więzienia politycznego na Zamku w Lublinie. Na wieść o zbliżającej się Armii Czerwonej Niemcy rozpoczęli przygotowania do opuszczenia miasta. W pośpiechu niszczone ślady dokonanych zbrodni. Wysłano wówczas do Majdanka ok. 1 500 więźniów. Kulminacyjny moment akcji przypadł na 22 lipca, kiedy podczas masowej egzekucji zamordowano ok. 300 więźniów pochodzenia polskiego i żydowskiego. W 2023 roku przypada 79. rocznica tamtych wydarzeń. Podczas uroczystości organizowanych przez Muzeum Martyrologii „Pod Zegarem” Muzeum Niepodległości reprezentowała Joanna Gierczyńska – kierownik Muzeum Więzienia Pawiak.

27 lipca: W Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej odbył się wernisaż wystawy pt. „Bitwa Warszawska 1920 w publikacjach Biblioteki Naukowej Muzeum Niepodległości”. Prelekcję na temat wykorzystania prasy, broszur i książek wydawanych w celach propagandowych w okresie wojny polsko-bolszewickiej wygłosiła Marta Litwin – kierownik Biblioteki Naukowej. W gablotach zaprezentowano również wydawnictwa naukowe traktujące o Bitwie Warszawskiej 1920 roku.

27 lipca: W Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego odbyło się spotkanie upamiętniające 128. rocznicę powstania ruchu ludowego, 39. rocznicę inauguracji działalności Muzeum w Żółtej Karczmi. Odślonięto z tej okazji popiersie Stefana Ignara. Muzeum Niepodległości reprezentował, odczytując list gratulacyjny, Piotr Maroński z Biblioteki Naukowej.

28 lipca: Podczas uroczystości upamiętniających 79. rocznicę likwidacji więzienia Pawiak oddano hołd wszystkim ofiarom II wojny światowej. Głos zabrali byli więźniowie obozów koncentracyjnych – Barbara Piotrowska oraz Stanisław Zalewski. Przy Pomniku Drzewa Pawiackiego przedstawiciele zaproszonych delegacji złożyli kwiaty i odmówili modlitwę. W hołdzie wszystkim więźniarkom Pawiaka, delegacja Muzeum Więzienia Pawiak złożyła kwiaty przy kamieniu upamiętniającym „Serbie”.

29 lipca: Odbyły się uroczystości przy Kamieniu „Żywiciela” oraz przy tablicy pamiątkowej przy ul. Suzina na Żoliborzu, w ramach obchodów 79. rocznicy wybuchu Powstania Warszawskiego. Muzeum Niepodległości reprezentowali: dr Beata Michalec – zastępca dyrektora ds. programowych oraz Grzegorz Wodziński – adiunkt Muzeum Więzienia Pawiak.

Sierpień 2023

W Sali Księcia Janusza Pałacu Przebendowskich/Radziwiłłów prezentowano wystawę „Generał Tadeusz Kościuszko” współorganizowaną przez Polską Fundację Kościuszkowską.

1 sierpnia: W 79. rocznicę wybuchu Powstania Warszawskiego delegacja Muzeum Niepodległości złożyła wieńce w trzech miejscach ciężkich walk powstańczych: przy pomniku Reduty Banku Polskiego, pomniku Reduty Matki Bożej oraz pomniku na Pasażu Simonsa.

4 sierpnia: Na Cmentarzu Wolskim odbyły się uroczystości pogrzebowe ofiar Powstania Warszawskiego. Pochowano szczątki dziewięciu osób (żołnierz powstania oraz osoby cywilne) odnalezione w trakcie prac budowlanych przy ul. Koźmińskiej 7 na Czerniakowie. Z ramienia Muzeum Niepodległości w uroczystościach uczestniczył dr Jacek Konik, kustosz w Dziale Historii i Badań Naukowych.

4 sierpnia: W Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej odbyły się uroczyste obchody 159. rocznicy stracenia członków Rządu Narodowego Powstania Styczniowego z Romualdem Trauguttem na czele.

4 sierpnia: W Galerii Brama Bielańska odbył się wernisaż wystawy „Niezmiennie zachwycająca...” reprezentantki Szlifierni Fotograficznych Talentów Ewy Siwieckiej. Wydarzenie cieszyło się zainteresowaniem pasjonatów prezentowania piękna natury za pomocą zdjęć.

8 sierpnia: W Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej odbyła się prezentacja pt. „Zatrzymać mroczne zagony...” w ramach cyklu Galeria Jednego Obiektu. Na wydarzeniu zaprezentowano obrazy autorstwa Adama Kunikowskiego: *Bitwa Warszawska 1920. Pogrom* oraz *Cud nad Wisłą*.

10 sierpnia: W Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej odbyła się prezentacja pt. „Na straży pamięci...” w ramach cyklu Galeria Jednego Obiektu. Podczas wydarzenia zaprezentowano obrazy autorstwa Elżbiety Rączki pt. *W naszej pamięci...* oraz *Niepodległa*. Swoją interpretację obydwu dzieł przedstawił dr Jacek Konik – pracownik Działu Historii i Badań Naukowych Muzeum Niepodległości. Została ona następnie skonfrontowana z przemyśleniami ich autorki – Elżbiety Rączki.

11 sierpnia: W Pałacu Przebendowskich/Radziwiłłów odbyła się prezentacja obrazu pt. *Kobięca wojna* Jerzego Kossaka w ramach cyklu Galeria Jednego Obiektu. Podczas wydarzenia zaprezentowano kopię obrazu Jerzego Kossaka *Cud nad Wisłą* pędzla Hakoba Mikayelyana. Zgromadzonych gości w imieniu dyrekcji powitał dr Jacek Konik – pracownik Działu Historii i Badań Naukowych Muzeum Niepodległości.

13 sierpnia: W ramach Galerii Jednego Obiektu zaprezentowano kopię obrazu Matki Boskiej Łaskawej pędzla Hakoba Mikayelyana. Spotkanie otworzył dr Jacek Konik z Działu Historii i Badań Naukowych Muzeum Niepodległości, przypominając m.in. historyczne tło życia Miriam z Nazaretu, a następnie gości przywitała wicedyrektor

Muzeum Niepodległości dr Beata Michalec. Najważniejszym punktem spotkania było wystąpienie kierowniczkini Działu Zbiorów Muzeum Niepodległości Małgorzaty Karoliny Piekarskiej, która w bardzo ciekawym i wzbogaconym ikonografią wystąpieniu przypomniała historię oryginalnego obrazu Matki Bożej Łaskawej. Wystąpienie skłoniło obecnych gości do podjęcia dyskusji zarówno o samym obrazie, jak i jego roli w czasie Bitwy Warszawskiej 1920 roku.

14 sierpnia: W Galerii W-Z otwarto wystawę „*A jednak wojna...* – wystawa plakatów ze zbiorów Muzeum Niepodległości w Warszawie”. Kuratorzy wystawy: Katarzyna Skorupa-Malińska – Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej, Maciej Jakubowski – Galeria Brama Bielańska; wsparcie merytoryczne dr Jacek Konik – Dział Historii i Badań Naukowych Muzeum Niepodległości.

15 sierpnia: Krzysztof Chaciński, Burmistrz Radzymina symbolicznie przekazał dyrektorowi Muzeum Niepodległości w Warszawie Tadeuszowi Skoczowskiemu klucz do nowego oddziału – Muzeum Bitwy Warszawskiej 1920 roku w Radzyminie. W nowej siedzibie przy al. Jana Pawła II 64 odbyło się także uroczyste podpisanie aktu notarialnego umowy darowizny udziału we współwłasności nieruchomości. W wydarzeniu udział wzięli m.in. przewodniczący Sejmiku Województwa Mazowieckiego Ludwik Rakowski, marszałek Adam Struzik, Piotr Kandyba – Radny Sejmiku Województwa Mazowieckiego, przewodnicząca Komisji Kultury i Dziedzictwa Narodowego Jadwiga Zakrzewska oraz Przewodniczący Rady Muzeum Niepodległości Jan Sęk. Uroczystość uświetnił występ Towarzystwa Śpiewaczego „Harfa” w Warszawie. Odbyła się także premiera filmu *Bitwa Warszawska 1920 – HISTORIE NIEZNANE*.

15 sierpnia: Muzeum Niepodległości w Warszawie ogłosiło konkurs na plakat upamiętniający Bitwę Warszawską 1920 roku z okazji inauguracji działalności swojego nowego oddziału w Radzyminie. Konkurs miał na celu kultywowanie pamięci historycznej i patriotyzmu wśród Polaków, a w szczególności lokalnej społeczności Radzymina. Inspirację dla uczestników konkursu miały stanowić również plakaty z okresu wojny polsko-bolszewickiej, będące elementem szeroko zakrojonej akcji propagandowej Wojska Polskiego, z wykorzystaniem haseł patriotycznych zagrzewających do walki z najeźdźcą oraz graficznych rozwiązań służących do zilustrowania zagrożenia i wzmocnienia przekazu. Kryterium oceny projektów plakatów

stanowiły: adekwatność historyczna, poziom artystyczny i nowoczesność w ujęciu tematu upamiętnienia Bitwy Warszawskiej 1920 roku.

18 sierpnia: W Mauzoleum Walki i Męczeństwa odbyła się prezentacja portretu Prezydenta Stefana Starzyńskiego autorstwa Hakoba Mikayelyana w ramach cyklu Galeria Jednego Obiektu.

18 sierpnia: W ramach wydarzeń towarzyszących wystawie czasowej pt. „Jeśli dziś padnie Madryt, jutro padnie Warszawa. Polskie wątki w wojnie domowej w Hiszpanii (1936–1939)” odbył się pokaz filmu pt. *Hiszpania w okopach. Wojna domowa w kolorze* w Kinie Muranów. Projekcja filmu dokumentalnego została zapowiedziana przez Jeremiego Galdameza – współkuratora wystawy i przedstawiciela Stowarzyszenie Ochotnicy Wolności.

19 sierpnia: W ramach obchodów 130. rocznicy urodzin prezydenta Stefana Starzyńskiego Aleksander Ferens – Burmistrz Dzielnicy Śródmieście wspólnie z przedstawicielami Muzeum Niepodległości, na czele z zastępcą dyrektora ds. programowych dr Beatą Michalec zapalili znicze w miejscach pamięci związanych z prezydentem (Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej, Mauzoleum Walki i Męczeństwa oraz Muzeum Więzienia Pawiak).

Przed Pałacem Przebendowskich/Radziwiłłów odbył się wernisaż wystawy plenerowej „Chciałem, by Warszawa była wielka”, będącej fotograficzną opowieścią o Stefanie Starzyńskim. Uroczystość rozpoczęło przemówienie zastępcy dyrektora ds. programowych dr Beaty Michalec. Następnie przemawiał Burmistrz Dzielnicy Śródmieście Aleksander Ferens. Na 18 planszach przedstawiono życie i pracę jednego z najwybitniejszych prezydentów Warszawy. Zwracają uwagę unikatowe zdjęcia z jego dzieciństwa i młodości pochodzące ze zbiorów prywatnych.

Ważnym punktem sobotnich obchodów 130. rocznicy urodzin prezydenta Stefana Starzyńskiego było złożenie kwiatów pod pomnikiem na pl. Bankowym. Udział w tym wydarzeniu wzięli: Burmistrz Dzielnicy Śródmieście m.st. Warszawy Aleksander Ferens, wicedyrektor Muzeum Niepodległości dr Beata Michalec, kierownik Muzeum Więzienia Pawiak Joanna Gierczyńska oraz kustosz w Dziale Zbiorów Muzeum Niepodległości Łukasz Żywek.

Uroczyste obchodzona rocznica obejmowała również pokaz filmu fabularnego *Gdziekolwiek jesteś Panie Prezydencie*. Powstał on w 1978 roku, jego reżyserem był Andrzej Trzos-Rastawiecki.

Po latach zwraca uwagę świetna rola Tadeusza Łomnickiego w roli prezydenta S. Starzyńskiego oraz doskonałe połączenie w montażu autentycznych materiałów filmowych z 1939 roku ze scenami inscenizowanymi na potrzeby filmu. Pokaz filmu poprzedziło wystąpienie Małgorzaty Karoliny Piekarskiej – kierownika Działu Zbiorów Muzeum Niepodległości oraz dr Beaty Michalec. Gościem specjalnym pokazu był operator obrazu tego filmu Grzegorz Kędzierski z małżonką.

W ramach Galerii Jednego Obiektu zaprezentowano *Portret Prezydenta Starzyńskiego* namalowany w 1964 roku przez Monikę Piwowarską (1914–2006) i eksponowany na wystawie „Warszawa w sztuce”. Niedługo potem został zakupiony od artystki do zbiorów Muzeum Historii Polskiego Ruchu Rewolucyjnego, którego spadkobiercą jest Muzeum Niepodległości. Artystka nadała obrazowi tytuł podkreślający funkcję portretowanego, którego przedstawiła w najtrudniejszych, ostatnich chwilach jego prezydentury. Zdradza to tło, na którym widać łuny płonącej Warszawy. Na sobotnim wernisażu obecna była rodzina artystki – córka Elżbieta z wnukiem, który również jest plastykiem. Syn artystki – znany polski reżyser Radosław Piwowarski zdradził, że mama „miała zacięcie patriotyczne i zdarzało jej się malować postaci ważne dla polskiej historii”. Wśród portretowanych wymienił m.in. Marię Skłodowską-Curie oraz Janusza Kusocińskiego.

Ukoronowaniem obchodów 130. rocznicy urodzin prezydenta Stefana Starzyńskiego w Muzeum Niepodległości był koncert Warszawskiej Orkiestry Sentymentalnej. Przedwojenne polskie przeboje porwały licznie zebraną publiczność do tańca.

24 sierpnia: W Muzeum Niepodległości odbyła się konferencja naukowa „Kościele co mówisz sam o sobie”, poświęcona 85. rocznicy urodzin oraz 60. rocznicy święceń kapłańskich ks. bp. Antoniego Pacyfika Dydycza. Obrady rozpoczął dyrektor Muzeum Niepodległości dr Tadeusz Skoczek, który powitał licznie przybyłych gości. Zebrani wysłuchali interesujących referatów, które wywołały ożywioną dyskusję. Dostojnemu Jubilatowi wręczono przyznany przez Ministra Edukacji i Nauki medal „Zasłużony dla Nauki Polskiej Sapientia et Veritas”.

26 sierpnia: W Klubie Księgarza w Warszawie odbył się XX Walny Zjazd Delegatów Polskiego Towarzystwa Wydawców

Książek, podczas którego uhonorowano dwoma dyplomami dr. Tadeusza Skoczka, dyrektora naszego muzeum. Otrzymał Dyplom Stulecia PTWK w uznaniu szczególnych zasług dla rozwoju i znaczenia polskiej książki, nadano mu także tytuł Członka Honorowego PTWK.

28 sierpnia: Tego dnia miało miejsce uroczyste odsłonięcie odrestaurowanego Kamienia Pamięci Katynia przy ul. Podwale na Starym Mieście w Warszawie. Pomnik jest hołdem dla oficerów Wojska Polskiego, prawników, lekarzy, urzędników państwowych i duchownych, którzy zostali zamordowani wiosną 1940 roku w Lesie Katyńskim przez NKWD. Władze sowieckie długo tuszowały tę zbrodnię, w której zginęło ponad 21 tys. osób. Kamień Pamięci Katynia zaprojektował rzeźbiarz Andrzej Renes w 1998 roku. Dzięki staraniom władz Dzielnicy Śródmieście m.st. Warszawy rzeźba została wyremontowana i odzyskała swój pierwotny wygląd. Ważnym punktem uroczystości było złożenie kwiatów pod pomnikiem przez Aleksandra Ferensa – Burmistrza Dzielnicy Śródmieście oraz delegację Muzeum Niepodległości z dr Beatą Michalec, wicedyrektor Muzeum Niepodległości i Joanną Gierczyńską, kierownik Muzeum Więzienia Pawiak.

29 sierpnia: W Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej, w ramach cyklu Salon Dobrej Książki, mieliśmy przyjemność gościć Cezarego Macieja Dąbrowskiego – autora książki poetyckiej pt. *Zimno nadchodzi* oraz Tadeusza Karabowicza – poetę i krytyka literackiego. Spotkanie poprowadził Piotr Maroński – pracownik Biblioteki Naukowej Muzeum Niepodległości. Podczas prezentacji zebrani goście mieli okazję zapoznać się z poezją inspirowaną dziełami wielkich malarzy z okresu Młodej Polski. Cezary Maciej Dąbrowski wyrecytował kilka wybranych przez siebie wierszy, również tych dotąd niepublikowanych! Tadeusz Karabowicz odczytał fragment recenzji tomiku *Zimno nadchodzi* oraz wygłosił własną opinię na temat twórczości poety.

Wrzesień

2–3 września: Odbył się społeczny Festiwal upamiętniający Hipolita i Ludwikę Wawelbergów oraz historię najstarszego osiedla mieszkaniowego w Warszawie, zwanego Kolonią Wawelberga, powstałego z ich fundacji. W sobotę 2 września miał miejsce wernisaż wystawy „Utopia urzeczywistniona – Idea Osiedla społecznego na 125-lecie

Kolonii Wawelberga”, na której został zaprezentowany obiekt ze zbiorów Muzeum Niepodległości – pamiątkowy album fotograficzny, dedykowany mecenasowi Wacławowi Wawelbergowi. Jest to dar Hipolita Wawelberga. Album wykonany został własnoręcznie przez współpracowników Wacława Wawelberga w 1943 roku w Tobolsku.

5 września: W Galerii Brama Bielańska odbył się wernisaż XXIII Salonu POLART. Muzeum Niepodległości reprezentował zastępca dyrektora ds. administracyjnych Tomasz Jagodziński, a Stowarzyszenie Twórcze Polart wiceprezes prof. Andrzej Ziębliński. Na wystawie można było zobaczyć niezwykle obrazy i rzeźby reprezentujące nurt sztuki współczesnej.

6 września: W Pałacu Przebendowskich/Radziwiłłów gościliśmy Dom Aktywnego Seniora z Bemowa zaproszony przez dr Beatę Michalec, zastępcę dyrektora ds. programowych Muzeum Niepodległości, która opowiedziała seniorom o działalności Muzeum oraz o wystawie „Chciałem, by Warszawa była wielka. 130. rocznica urodzin Stefana Starzyńskiego...”. W przerwie między zwiedzaniem Muzeum goście odwiedzili muzealną księgarnię, gdzie Magdalena Przybylska z Działu Inwestycji opowiedziała o rewitalizacji pałacu. Następnie Justyna Wyszzyńska, kierownik Działu Promocji i Marketingu, oprowadziła seniorów po wystawach.

7 września: Muzeum Niepodległości odwiedzili uczniowie z dyrektor oraz nauczycielami z Zespołu Szkół Samochodowych i Licealnych nr 3 im. I.J. Paderewskiego. Wysłuchali wykładu dr Beaty Michalec, *Stefan Starzyński. Gospodarz stolicy w latach 1934–1939*. Na koniec wykładu padło pytanie konkursowe o miejsce urodzenia prezydenta Stefana Starzyńskiego. Zwycięzca otrzymał książkę autorki wykładu.

8 września: W Muzeum Więzienia Pawiak miało miejsce odsłonięcie tabliczki memoratywnej poświęconej prezydentowi Stefanowi Starzyńskiemu na Pomniku Drzewa Pawiackiego. Wydarzenie odbyło się w 84. rocznicę mianowania prezydenta Komisarzem Cywilnym przy Dowództwie Obrony Warszawy, co nastąpiło 8 września 1939 roku. W ciężkich dniach wojny obronnej i okupacji niemieckiej Starzyński pozostał z warszawiakami do końca i niósł im pomoc. Gestapo aresztowało go 27 października 1939 roku. Został stracony, a przed śmiercią więziono go między innymi na Pawiaku, gdzie był trzymany w celi izolacyjnej (więcej informacji o zasłużonym prezydencie Warszawy

przybliża poświęcona mu wystawa czasowa prezentowana przed Muzeum Niepodległości w Warszawie). W uroczystości wzięła udział dr Beata Michalec – zastępca dyrektora ds. programowych. Znicze zapalili również p. Magdalena Wojciechowska – zastępczyni Burmistrza Dzielnicy Śródmieście m.st. Warszawy oraz uczniowie ze Szkoły Podstawowej nr 210 im. Bohaterów Pawiaka. Na zakończenie zaproszeni goście wzięli udział w zwiedzaniu muzealnej ekspozycji. Wydarzenie jest związane z projektem Muzeum Niepodległości, którego celem jest upamiętnienie osoby i dokonań prezydenta Stefana Starzyńskiego.

8 września: Dokładnie w 84. rocznicę powołania Stefana Starzyńskiego na Komisarza Cywilnego przy Dowództwie Obrony Stolicy Muzeum Niepodległości upamiętniło prezydenta stolicy. Dzięki inicjatywie i staraniom Beaty Michalec – radnej m.st. Warszawy – jedna z cel w Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej zyskała imię Stefana Starzyńskiego. Uroczystość poprowadziła dr Beata Michalec – zastępca dyrektora ds. programowych Muzeum Niepodległości, a także autorka książki pt. *Stefan Starzyński – gospodarz stolicy w latach 1934–1939*. W wydarzeniu wziął udział Mariusz Wajszczak – zastępca Burmistrza Dzielnicy Śródmieście m.st. Warszawy. Zgromadzeni uczniowie Szkoły Podstawowej nr 143 im. Stefana Starzyńskiego mieli okazję posłuchać o związku swojego patrona z Muzeum Niepodległości, bowiem Stefan Starzyński był więziony w Cytadeli Warszawskiej, Pawiaku, a także na al. Szucha. Miejsca te są obecnie placówkami muzealnymi i oddziałami Muzeum Niepodległości. Wspólnie złożono kwiaty na znak pamięci w celi poświęconej Stefanowi Starzyńskiemu.

9 września: Lekturą tegorocznej 12. odsłony Narodowego Czytania pod patronatem honorowym pary prezydenckiej była powieść *Nad Niemnem* Elizy Orzeszkowej. W bohaterów książki wcieliły się studentki Akademii Seniora Muzeum Niepodległości oraz pracownicy muzeum. Dr Krzysztof Bąkała, kierownik Działu Historii i Badań Naukowych odczytał list prezydenta Andrzeja Dudy, w którym znalazły się słowa: „Chciałbym, aby tegoroczna lektura pogłębiła też namysł nad tym, w jaki sposób współcześnie odczytujemy naszą historię i jak o niej pamiętamy. I żeby, zwłaszcza dzisiaj, w obliczu agresywnego rosyjskiego imperializmu, odwołując się do powstańczego czynu, powieść Orzeszkowej jeszcze bardziej umocniła przekonanie o podstawowym prawie każdego narodu do własnej wolności i suwerenności”.

W Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej spotkanie poprowadził Michał Cieślak, który również odczytał list Prezydenta RP Andrzej Dudy zachęcający do sięgnięcia do lektury *Nad Niemnem*. Głos zabrała również dr Beata Michalec – zastępca dyrektora ds. programowych Muzeum Niepodległości. Wspólnie z uczniami CLVII Liceum Ogólnokształcącego im. Marii Skłodowskiej-Curie oraz LXXV Liceum Ogólnokształcącego im. Marszałka J. Piłsudskiego przeczytaliśmy fragmenty powieści *Nad Niemnem*.

10 września: Podczas Europejskich Dni Dziedzictwa odbyły się zajęcia zatytułowane „Zaczarowany świat mazowieckich wycinanek”, które w ramach cyklu „Rodzinna Niedziela w Muzeum Niepodległości” poprowadziła Joanna Oleszczuk z Działu Edukacji. Na wystawie stałej „Kresy i bezkresy w zbiorach Muzeum Niepodległości” przyjrzano się eksponatowi muzealnemu – łapciom z łyka. Takie same łapcie wyplatano dawniej na Mazowszu, w okolicy Puszczy Białej i Zielonej, gdzie nazywano je kurpiami. Z czasem mieszkańców tego regionu zaczęto nazywać Kurpiami. Podczas warsztatów uczestnicy zapoznali się z różnymi wzorami wycinanek mazowieckich, ale szczególną uwagę zwrócili na wycinanki kurpiowskie, następnie podjęli próbę wyczarowania z papieru własnych wzorów. Powstały „firanki”, „gwiazdy” i „drzewka”.

13 września: W Pałacu Przebendowskich/Radziwiłłów odbyło się spotkanie w ramach cyklicznego wydarzenia Salon Dobrej Książki im. Tadeusz Górny. Tym razem zaprezentowaliśmy publikację pt. *Wspomnienia* Kazimierza Uszyńskiego, który był żołnierzem AK i organizatorem wielu powojennych przedsięwzięć. Autor w swojej książce skupił się na własnych przeżyciach i doznaniach z okresu przedwojennego, wojennego i powojennego. W spotkaniu zorganizowanym i poprowadzonym przez Piotra Marońskiego z Biblioteki Naukowej Muzeum Niepodległości uczestniczyli: wnuczka autora Marta Dobrzyńska, Krzysztof Dobrzyński oraz Cezary Uszyński.

13 września: Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej gościło dr. hab. Piotra Laskowskiego z Instytutu Stosowanych Nauk Społecznych Uniwersytetu Warszawskiego, który wygłosił wykład pt. *Pola Kiffel. Anarchistka z Polski na wojnie domowej w Hiszpanii*.

14 września: W ramach świętowania 25 lat Samorządu Województwa Mazowieckiego, odbyło się oprowadzanie po Pałacu Przebendowskich/Radziwiłłów. Edukatorzy z Działu Edukacji, Magda

Bilińska i Joanna Oleszczuk, przedstawiły gościom historię budynku oraz oprowadziły po wystawach stałych: „Polonia Restituta. O niepodległość i granice 1914–1921” oraz „Z Orłem Białym przez wieki. Symbol władców, państwa i narodu”.

14 września: Muzeum Niepodległości odwiedzili uczniowie klas 7 i 8 Szkoły Podstawowej nr 58 im. Tadeusza Gajcego z Targówka w Warszawie. Towarzyszyła im dyrektor Wiesława Dziklińska wraz z nauczycielami. Dr Jacek Konik, kustosz Działu Historii i Badań Naukowych oprowadził gości po wystawie plenerowej „Chciałem, by Warszawa była wielka” oraz po Galerii Jednego Obiektu, gdzie obejrzeni *Portret Prezydenta Starzyńskiego* namalowany w 1964 roku przez Monikę Piwowarską. Uczniowie mieli również możliwość obejrzenia oryginalnych fotografii prezydenta Starzyńskiego. W drugiej części spotkania wysłuchali wykładu dr Beaty Michalec, *Stefan Starzyński. Gospodarz stolicy w latach 1934–1939*. Na koniec otrzymali na pamiątkę publikacje wydane przez nasze muzeum.

15 września: W Muzeum Niepodległości odbyło się Śniadanie Prasowe – Wrzesień `39, podczas którego dr Beata Michalec, zastępca dyrektora ds. programowych przedstawiła zebrany dziennikarzom główne wydarzenia związane z obchodami rocznicy Września 1939 roku organizowane przez Muzeum. W spotkaniu wziął również udział Aleksander Ferens – Burmistrz Dzielnicy Śródmieście, który opowiedział o dwóch uroczystościach: „Muzyczne Twarze Niepodległości” oraz wernisażu wystawy plenerowej „80 lat Błyskawicy. Niezwykła historia niezwykłych ludzi” współorganizowanych z Muzeum.

15 września: W Muzeum Więzienia Pawiak odbyło się spotkanie poświęcone Zofii Arcimowicz – więźniarce Pawiaka, kobiecie walczącej w Powstaniu Warszawskim, osadzonej w obozach jenieckich m.in. Stalagu 344 Lamsdorf. Tematem przewodnim wydarzenia były wojenne przeżycia naszej bohaterki oraz niezwykła historia bransoletki, która została dla niej wykonana z nieśmiertelnika i oprawiona w skórę przez rosyjskiego żołnierza. Zebrani mieli okazję wysłuchać wspomnień, którymi podzieliły się dzieci oraz wnuk Zofii Arcimowicz. Rozmowę z tymi wyjątkowymi gośćmi poprowadziła dr Violetta Rezler-Wasielewska – Dyrektor Centralnego Muzeum Jeńców Wojennych. Głos zabrała również Wanda Traczyk-Stawska – żołnierz Armii Krajowej i uczestniczka Powstania Warszawskiego. Tematyka obozów jenieckich oraz osób, które zostały w nich osadzone

po Powstaniu Warszawskim została przybliżona przez dr. Piotra Stanka podczas oprowadzania kuratorskiego po wystawie plenerowej „Koniec i początek. Powstańcy warszawscy w niewoli niemieckiej”. Zwieńczeniem wydarzenia było uhonorowanie prof. Adama Szpaderskiego medalem przyznany przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego „Opiekun Miejsc Pamięci Narodowej”.

16 września: W Muzeum Niepodległości odbyły się bezpłatne zajęcia kaligraficzne w dwóch turach – pierwsze pod szyldem „Europejskie Dni Dziedzictwa”, drugie – „Warszawskie Dni Rodzinne”. Podczas zajęć uczestnicy mogli spróbować swoich sił w starym piśmie – pochyłej kursywie angielskiej (copperplate) i wczesnośredniowiecznej uncjale.

16 września: W Pałacu Przebendowskich/Radziwiłłów w ramach 27. edycji Festiwalu Nauki w Warszawie odbył się „Wieczór z archeologią”. Spotkanie było poświęcone archeologii jako nauce i jej metodom badawczym, a przede wszystkim nowoczesnym badaniom archeologicznym Warszawy XIX i XX wieku. Rozpoczął je dr Jacek Konik, kustosz Działu Historii i Badań Naukowych Muzeum Niepodległości, który przywitał licznie zebranych gości. Następnie przy pomocy prezentacji multimedialnej opowiedział o wykopaliskach, którymi kierował na terenie getta warszawskiego w latach 2021–2022. Następnie Michał Grabowski przedstawił wyniki swoich tegorocznych wykopalisk na terenie Pałacu Saskiego. Jako trzeci z prelegentów wystąpił Wiesław Małkowski, jeden z najbardziej doświadczonych polskich specjalistów ds. badań nieinwazyjnych. Przedstawił on tajniki tych badań i ich specyfikę w zależności od charakteru badanego terenu. Pokazał również sprzęt do badań nieinwazyjnych, dzięki któremu można precyzyjnie prowadzić prace archeologiczne.

17 września: W Muzeum Niepodległości odbył się koncert i wernisaż wystawy „Muzyczne Twarze Niepodległości” z udziałem Aleksandra Ferensa – Burmistrza Dzielnicy Śródmieście i Beaty Michałec – zastępcy dyrektora ds. programowych Muzeum Niepodległości. Współorganizacja: Dzielnica Śródmieście m.st. Warszawy oraz Fundacja Meakultura.

17 września: W Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej zaprezentowany został film pt. *Madryt przed Hanitą* (*Madrid lifney Hanita*, 2006, reż. Eran Torbiner), opowiadający o żydowskich ochotnikach Brygad Międzynarodowych, którzy do objętej wojną

domową Hiszpanii wyruszyli z Palestyny. Wśród nich było wielu polskich Żydów. To między innymi oni opowiadają w filmie o swoich motywacjach, doświadczeniach i refleksjach związanych z udziałem w hiszpańskiej wojnie domowej.

19 września: W Pałacu Przebendowskich/Radziwiłłów odbyły się dwa pokazy filmu dokumentalnego pt. *W naturze polskiej jest jakiś... błąd* w reżyserii Krzysztofa Miklaszewskiego. Jest to fabularyzowany dokument filmowy z 1988 roku przedstawiający postać wybitnego młodopolskiego malarza Włodzimierza Tetmajera, który był pierwowzorem postaci Gospodarza ze sztuki *Wesele* Stanisława Wyspiańskiego. W pierwszym pokazie uczestniczyła młodzież z Branżowej Szkoły I Stopnia im. kpt. Stefana Pogonowskiego w Radzyminie pod kierunkiem dyrektora Bernadetty Stwory. Reżyser filmu rozmawiał z młodzieżą o konformizmie i niezależnym myśleniu. Drugi pokaz o 18.00 zgromadził dojrzalszą widownię, która przyjęła pokazywany film z dużym zainteresowaniem.

20 września: W Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej miał miejsce wernisaż wystawy pt. „*A jednak wojna...* Wystawa plakatów ze zbiorów Muzeum Niepodległości w Warszawie”, w którym wzięli udział uczniowie LI Liceum Ogólnokształcące im. Tadeusza Kościuszki w Warszawie. Słowo wstępu o sytuacji w stolicy we wrześniu 1939 roku wygłosiła Beata Michalec – radna m.st. Warszawy – zastępca dyrektora ds. programowych Muzeum Niepodległości. Zwróciła również uwagę na rolę prezydenta Stefana Starzyńskiego w tym czasie. O idei wystawy oraz samych plakatach z okresu II wojny światowej opowiedzieli Jarosław Jaskólski – kierownik Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej oraz Michał Cieślak – adiunkt.

20 września: W ramach 27. edycji Festiwalu Nauki w Warszawie odbył się „Wieczór ze Starzyńskim” – wykład dr Beaty Michalec oraz oprowadzanie po wystawie „Chciałem, by Warszawa była wielka”.

21 września: W Pałacu Przebendowskich/Radziwiłłów zaprezentowano pięć filmów dokumentalnych z cyklu *Śląskie kobiety w Powstaniach i Plebiscycie*. W pokazie wzięli udział uczniowie Szkoły Podstawowej nr 58 im. Tadeusza Gajcego oraz Zespołu Szkół im. Piotra Wysockiego z Warszawy. Dzięki filmom poznaliśmy niezwykle kobiety, które walczyły z wynarodowieniem ludności polskiej na Śląsku oraz brały aktywny udział w trzech powstaniach śląskich i plebiscycie. Spotkanie zakończyła prezentacja najciekawszych bohaterek dokonana

przez dr Joannę Lusek, autorkę książki *Zanim nastąpiła Polska... Praca społeczna kobiet w okresie powstań i plebiscytu na Górnym Śląsku. Wybór relacji* oraz Joannę Siek z Instytutu Śląskiego.

22 września: Na dziedzińcu Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej odbył się wernisaż nowej wystawy plenerowej pt. „80 lat Błyskawicy. Niezwykła historia niezwykłych ludzi”. Wydarzenie poprowadził Jarosław Jaskólski – kierownik Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej. O idei wystawy opowiedział Paweł Martofel – zastępca Burmistrza Dzielnicy Śródmieście m.st. Warszawy oraz Beata Michalec – radna m.st. Warszawy – zastępca dyrektora ds. programowych Muzeum Niepodległości. Organizatorem i inicjatorem wystawy była Dzielnicza Śródmieście m.st. Warszawy. Partnerami wystawy byli: Dom Kultury Śródmieście, Muzeum Powstania Warszawskiego, Politechnika Warszawska, Światowy Związek Żołnierzy Armii Krajowej, Policja.

26 września: W Zamku Królewskim w Warszawie i Muzeum Warszawy odbyła się Konferencja Muzealna EduAkcja Warszawy skierowana do nauczycielek i nauczycieli oraz osób pracujących w muzeach. W wydarzeniu wzięła udział Beata Michalec – zastępca dyrektora ds. programowych Muzeum Niepodległości.

26 września: „Mazowiecki Wędrowny Instytut Europejski im. Wojciecha Bogumiła Jastrzębowski” zawiązał do Muzeum Wsi Radomskiej.

27 września: 84. rocznica powstania Polskiego Państwa Podziemnego. W uroczystościach wzięła udział Beata Michalec – zastępca dyrektora ds. programowych Muzeum Niepodległości.

27 września: W Muzeum Więzienia Pawiak odbyła się prelekcja edukacyjna o kobietach na Pawiaku. Spotkanie zostało zorganizowane w ramach tegorocznej edycji Festiwalu Nauki. Uczniowie poznali sylwetki bohaterskich kobiet, które w trakcie II wojny światowej zaangażowały się w działania konspiracyjne i walkę z okupantem. Były to między innymi: Kamila Żukowska, Anna Czuperska, Zofia Arcimowicz czy Barbara Starzewska.

27 września: W Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej odbyło się spotkanie z artystą Adamem Kunikowskim – autorem obrazów *Bitwa Warszawska 1920. Pogrom* i *Cud nad Wisłą* prezentowanych w Muzeum w ramach cyklu Galerii Jednego Obiektu. Spotkanie poprowadził dr Jacek Konik – pracownik Działu Historii i Badań Naukowych, który zwrócił uwagę na dynamizm kompozycji i środków

malarskich użytych przez artystę, odzwierciedlających zmienność losów na linii frontu. Adam Kunikowski opowiedział o swojej twórczości artystycznej, w której chętnie podejmuje tematy historyczne i batalistyczne. W swoich kompozycjach opiera się na relacjach świadków, a także innych mediach artystycznych i źródłach ikonograficzno-historycznych, takich jak filmy i fotografie. Wydarzenie odbyło się pod egidą Muzeum Bitwy Warszawskiej 1920 roku w Radzyminie

28 września: W ramach 27. edycji Festiwalu Nauki w Warszawie odbyły się zajęcia edukacyjne „Orzeł Biały jako symbol Polski” przeznaczone dla uczniów klas 4–8 szkoły podstawowej, które poprowadziła edukatorka Magda Bilińska.

28 września: W Muzeum Niepodległości odbyła się Ogólnopolska Interdyscyplinarna Konferencja Naukowa „Dziś widzę wielką Warszawę”. Rozpoczął ją referat dr Beaty Michalec – zastępcy dyrektora ds. programowych Muzeum Niepodległości o prezydencie Stefanie Starzyńskim.

29 września: W ramach cyklu #polskatojestwielkarzecz odbyło się oprowadzanie kuratorskie po wystawie „Chciałem, by Warszawa była wielka” dla Młodzieżowej Rady Dzielnicy Śródmieście m.st. Warszawy z udziałem dr Beaty Michalec – zastępcy dyrektora ds. programowych. Młodzież wysłuchała również wykładu o prezydencie Stefanie Starzyńskim.

29 września: Przy ul. Senatorskiej 18 odsłonięto tablicę poświęconą Janowi Około-Kułakowi – wiceprezydentowi m.st. Warszawy oraz jego współpracownikom, którzy zginęli 25 września 1939 roku, w zbombardowanym przez Niemców warszawskim ratuszu. W wydarzeniu wzięła udział dr Beata Michalec – zastępca dyrektora ds. programowych Muzeum Niepodległości.

29 września: Wydawnictwo Green Light Media wspólnie z Muzeum Niepodległości w Warszawie, Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego, Stowarzyszeniem Dziennikarzy im. Stanisława Władysława Reymonta i Kolejami Mazowieckimi zorganizowało konferencję naukową oraz wernisaż wystawy pt. „Władysław Stanisław Reymont – pierwszy Noblista Niepodległej Polski, mazowszaniec i obywatel świata. Przesłania obywatelskie i nowoczesny patriotyzm w działaniach i twórczości Reymonta”.

Dorota Panowek